

İsmigül CANTÜRK*

Hikmet ABABAİKERE**

**MODERN ÇİNCE DİLBİLİM
ÇALIŞMALARININ DÖNÜM NOKTASI: MA SHİ
WENTONG**

**A MILESTONE OF MODERN CHINESE
LINGUISTIC STUDIES: MA SHI WENTONG**

ÖZET

Dil incelemeleri tarihin her döneminde farklı toplumlarda farklı şekilde yer almıştır. Modern dilbilim, 20. yüzyılın ilk yarısında İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure ile başlamış kabul edilir. 20 yüzyılın ikinci yarısında ise Chomsky görüşleri ve fikirleri ile dilbilim çalışmalarına yön vermiştir. 19. yüzyılda dillerin değişimi ve dillerin gruplandırılması dikkat çekerken 20. yüzyıla gelindiğinde dillerin sistematik yapısı, kuralları ve dili oluşturan ilkeler dikkat çekmeye başlamıştır. Batıda yaşanan gelişmeler dünya dillerini etkileyerek çalışmaların yönlerini, boyutlarını değiştirmeye dilbilim alanındaki başlamıştır. Böylece dilbilim alanı çok sayıda yan dallara ayrılmış ve çalışmalar derinlemesine yapılmaya başlanmıştır. Dilbilim çalışmaları Batıda hızla gelişirken Çin'de gelenekselden kopmadan sürdürülmüştür. Ancak 19. yüzyılın başlarında Çince dilbilimi Batıdan etkilenerek değişime mecbur kalmıştır. Dilbilgisi çalışmaları Batının etkisi ile yeniden tanımlanmaya ve çalışmalar şekillenmeye başlanmıştır. Ma Shi Wentong (马氏文通)¹ bu dönemde yazılmış ve Çince modern dilbilimin ilk dilbilgisi kitabı kabul edilmiştir. Bu çalışmada, Çince modern dilbilgisi çalışmalarının öncüsü kabul edilen eserin Batı dilleri ile etkileşim ve içeriği incelenmiştir. Çalışmada eser incelemesi, betimsel araştırma yöntemleriyle yapılmıştır. Eserin yazarı Ma, hem klasik Çince dil geleneklerinden de yararlanmış hem de Batı dilbilgisi tanımlamalarını kullanarak Çince dilbilgisinin sistematikleşmesini sağlamıştır.

Anahtar kelimeler: Çince, dilbilim, Çince dilbilgisi, Ma Shi Wentong.

ABSTRACT

Language studies have been conducted throughout history in various societies. In the early 20th century, the Swiss linguist F. Saussure is credited with founding modern linguistics. In the latter half of the 20th century, Chomsky guided linguistic studies with his ideas. Language change attracted attention in the 19th century; language structure, rules, and principles in the 20th century Western linguistic studies have changed the direction and scope of global language studies. Linguistics was divided into many sub-branches, and extensive research was conducted. While language studies were expanding quickly in the West, they were carried out in China without deviating from customs. By the early 19th century, Chinese Linguistics was influenced by the West and had to adapt. Studies began to be redefined and shaped under the influence of the West. Wentong was written in this period and is considered the first modern Chinese grammar book. In this study, the interaction and content of the work, which is considered to be the pioneer of modern Chinese grammar studies, with Western languages were examined. Ma, both benefited from classical Chinese language traditions and provided the systematization of Chinese grammar by using Western grammar definitions.

Keywords: Chinese, grammar, Modern Chinese linguistics, Ma Shi Wentong.

* Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Düzce/Türkiye. E-posta: ismigulavci@duzce.edu.tr / Corresponding Author, Assist. Prof. Dr., Duzce University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Translation and Interpreting, Duzce/Türkiye. E-mail: ismigulavci@duzce.edu.tr

** Dr. Öğr. Gör., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları, Çin Dili ve Edebiyatı, İstanbul/Türkiye. E-posta: hikmet.ababaikere@medeniyet.edu.tr / Lecturer, PhD., İstanbul Medeniyet University, Faculty of Arts and Humanities, Eastern Languages and Literatures, Chinese Language and Literature, İstanbul/Türkiye. E-mail: hikmet.ababaikere@medeniyet.edu.tr

¹ Ma Shi Wentong (马氏文通): Ma soyad, Shi ise klasik dönemde soyaddan sonra kullanılan bir tamamlayıcı ifadedir, Wentong ise dilbilgisi sistemi olarak tercüme edilebilir.

Giriş

Klasik Çincenin tek heceli (monosyllabic) özelliği günümüze kadar değişmemiş ve Çincenin tek heceli dil mi yoksa çok heceli (poly-(di) syllabic) dil mi olduğu tartışmaları son bulmamıştır (Feng, 2017). Dilin bileşenleri im yazı sistemi ile oluşur ve yazı sistemi tüm dil çalışmalarını etkiler. Çinli dilbilimciler Batı dilbilgisi çalışmalarını anlamadan önce “sözcük” ifadesini hiç kullanmamıştır. Dilin en küçük birimi im (字zi) olarak görülmüş; daha sonra imler sözcük, hece ve im olarak parçalara ayrılmıştır. Bugün bile sözcük ve im kavramları arasında ayırım yapmak oldukça güçtür (Peeverelli, 2015, s. 5).

Çince yazılı dil, uzun bir tarihi geçmişe sahiptir. Geçmişten günümüze geçirdiği değişimler nedeniyle yazılı dile ilişkin çeşitli sınıflandırmalar yapılmış fakat bu sınıflandırmalar birbirinden net bir şekilde ayrılmamıştır. Sınıflandırma şu şekildedir: Klasik Çince, yerel ağız, edebi dil, sade dil, yazınsal dil, Modern Çince ve lehçeler. Çince dil araştırmaları klasik filoloji (文献学) esas olarak klasik eserlerin derlenmesi, klasik Çin edebiyatı ve felsefesi klasiklerinin çözümlenmesi, araştırılması ve tartışılması daha sonra modern yayılımını içerir.

Çin’de dil üzerine yapılan çalışmalar Savaşan Devletler Dönemi’ne (MÖ 480-221) kadar uzanır. Dilin doğasına ilişkin bazı önemli gözlemler Xunzi (荀子)² (MÖ 3. yy.) eserlerinde bulunabilir. Daha sonra, Çin tarihinin her döneminde, sesbilim, diyalektoloji, bürünbilim prozodi (kafiyeler) üzerine yapılan çalışmaların yanı sıra ayrıntılı sözlükler ortaya çıkmıştır: Erya尔雅 (MÖ 3.yy), Fangyan方言 (MS 1. yy.), Shuowenjiezi说文解字 (MS 2. yy), Shiming释名 (MS 200), Yupian语篇 (547-549), Qieyun切韵 (601), Guangyun广韵 (1008), Zhongyuan Yinyun中原音韵 (1324), Kangxi Zidian康熙字典 (1716). (Lackner vd., 2001, s. 341) Yapılan çalışmalar yazılı ve sözlü dili ele alarak farklı sistemlerle yürütülmüştür. Sözlü dil ve sesbilgisi çalışmaları çok sayıda etnik grubun ve çeşitli halkların bulunması nedeniyle daha yavaş ilerlemiş ve daha sınırlı sayıda kalmıştır. Erken dönemde gözlenen dil çalışmaları 19. Yüzyıla kadar bilginler tarafından gereken ilgiyi görmemiştir. Bu durumun nedeni klasik Çincenin yapısal özellikleri ve dilsel yapının sözcükler ve imlerle şekillenmiş olması ile açıklanabildiği gibi geleneksel düşünce sistemi ile de açıklanabilir. Çince imlerin doğrudan ses bağlantısı bulunmadığı için ses ve im araştırmaları oldukça erken dönemde başlamak durumunda kalmıştır (Peeverelli, 2015, 13). Çin’in uzun bir sözlükbilim ve sesbilimsel çalışma geleneği olmasına rağmen, betimleyici veya kuralcı bir dilbilgisi geleneği yoktur (Norman, 1988). Klasik Çince, Çin’de üç bin yıldan fazla bir süredir yazılı bir dil olarak egemen olmuştur. Bu nedenle, Çin’in geniş edebi hazinesini anlamak klasik Çinceyi anlamaya ve çözümlenmeye dayanmaktadır.

Çin dilbilgisi geleneğinde 19. yüzyıla kadar devam eden bir boşluk her zaman olmuştur; dilbilgisi çalışmaları uygulamada nadir görülmüştür. Bunlar, sadece aşağıdaki çalışmalarda bulunabilecek bazı sistematik olmayan incelemelerle sınırlıdır: Chen Kui (陈奎/1128-1203) tarafından Wenze (文则/1170), Lu Yiwei (卢以纬) tarafından Yuzhu (语助/1311), Zhuji bianlüe (助字辩略/1711) Liu Qi (刘淇) (kesin tarih bilinmiyor), Xuzi shuo (虚字说/1710) Yuan Renlin

² Mengzi (孟子): Üçüncü yüzyılda yaşamış Konfüçyüs ve Mengzi’den sonra Çin’in üçüncü en büyük düşünürüdür. Çin İmparatorluk tarihinde Xunzi, Mengzi’nin görüşlerine karşı çıkararak Çin’in büyük düşünürlerinden biri olarak geniş çapta tanınır hale geldi.

(袁仁林) (kesin tarih bilinmiyor) ve Jingzhuan shici (经传释词/1798) Wang Yinzhi (王引之 /1766-1834) (Lackner vd., 2001, s. 341).

Çin'in son hanedanı Qing (1644-1911) dönemine gelindiğinde ise yapılan modern dilbilgisi çalışmaları, Çin dillerinin incelenmesinde bir dönüm noktası kabul edilmektedir. Dilbilgisi çalışmalarının gelişimi, öncelikle çok sayıda dilbilgisi öğretimi ve dil öğretimi ders kitabı yazar Batılı misyonerlerin etkisiyle gerçekleşmiştir. Çin dillerinin dilbilgisi ve sözlüğüne ilişkin ilk eserlerin çoğu, Filipinler'de ve İspanyolca dilinde, on altıncı yüzyılın sonlarında öncelikle Manila ve Cebu'ya, daha sonra da Güney Çin'e gönderilen misyonerler tarafından yazılmıştır (Chappell & Peyraub, 2014, s. 11).

Qing Hanedanı döneminde yaşamış olan Ma Jianzhong (马建忠), Batıda eğitim almış ve Batıdaki çalışmaları yakından takip etmiş dönem dilbilimcilerindendir. Yayınladığı eseri Ma Shi Wentong ilk sistematik ve modern dilbilgisi kitabı olarak kabul edilmiş ve Çince öğretimi alanında da kullanılmıştır. Wentong'dan önce Çince dil araştırmaları Konfüçyüs klasiklerinin incelenmesi³, büyük eğitim⁴ geleneksel ilk eğitim⁵ olarak adlandırılmıştır. Geleneksel yazı çalışmalarının temel araştırma konusu im, sesletim ve tefsir olarak üç açıdan sürdürülürken dilbilgisi nerdeyse hiç görülmemiştir. Dilbilgisi olarak kabul edilebilecek sadece işlevsel sözcükler⁶ araştırmaları bulunur (Victor, 1997).

Ma Jianzhong'un Hayatı

Ma, 1845-1900 yılları arasında yaşamış, Qing Hanedanının son dönemlerinde başlayan batılılaşma hareketlerinin önemli bir ismi olarak anılan düşünür, diplomat ve dilbilimcidir. 1845 yılında bugünkü Jiangsu eyaleti Zhenjiang şehri Dantu bölgesinde doğmuştur (Yan, 2012). Ailesi Katoliktir. Çok küçükken Çin klasik eserlerini öğrenmeye başlamış, beş yaşında imparatorluk sınavlarına girmesinin ardından ailesi Shanghai'a taşınmıştır. 1853'ten 1860'a kadar Shanghai'da ilköğretimini tamamlamıştır. Öğrenimi sırasında Fransızca, Latince, İngilizce ve Yunanca dersleri almış, on yılı aşkın bir çalışmanın ardından hem Çin hem de Batı ilimlerini öğrenen eğitimli biri haline gelmiştir (Chen, 1971, s.543).

İkinci Afyon savaşlarından (1856-1860) sonra batı hakkında incelemeler yapmaya başlamıştır. 1870 yılında Ma, Qing Hanedanının son dönemlerinde politikacı, general ve diplomat olan, ayrıca batılılaşma hareketinin başlıca öncülerinden olan Li Hongzhang'ın (李鴻章1823-1901)⁷ kadrosuna dâhil olmuş ve dış işlerinde görev almıştır. Batı bilimi ve teknolojisini incelerken aynı zamanda politika ve ekonomi alanındaki görüşleri de özümsemeyi savunmuştur. Yabancı güçlerin işgaline karşı çıkmış, ulusal bağımsızlık ve ulusal egemenliğin korunmasını savunmuş, ayrıca ulusal sanayi ve ticaretin geliştirilmesi düşüncelerini desteklemiştir.

³ Jingxue (经学): Konfüçyüs klasikleri, klasik metin çalışmaları veya klasik metin bilimi olarak ifade edilir.

⁴ Daxue (大学): "Büyük Öğreti" Konfüçyüsçülerin kendini geliştirme, aile düzenleme, ülkeyi yönetme ve dünyaya barış getirme düşüncelerini tartışır. Başlangıçta "Xiaodai Ayinleri Kitabı"nın 42. bölümüydü. İlkbahar ve Sonbahar Dönemi ile Savaşan Devletler Dönemi'nde Zengzi tarafından yazıldığı söylenen bu eser aslında Qin ve Han Hanedanlarına ait Konfüçyüsçü bir eserdir. Antik Çin'deki eğitim anlayışını tartışan önemli bir eserdir.

⁵ Daxue (小学): Günümüzde ilkokul anlamına gelen bu sözcük eski dönemde daha özel bir eğitim anlamı taşır. Ahlaki ve kültürel öğretilerin öğrenilmeye başlandığı eğitim seviyesidir. Daxue'den önceki eğitim kademesidir.

⁶ Xuci (虚词): Çince dilbilgisindeki işlevsel sözcüklerdir.

⁷ Li Hongzhang (李鴻章): 1823-1901 yılları arasında yaşamış bir devlet adamı, diplomat ve general.

1876 yılında Li李 tarafından nitelikli insan yetiştirme kapsamında uluslararası hukuk okuması için Fransa'ya Paris Siyasi Bilimler Akademisi'ne (Sciences Po) gönderilmiştir. Burada Latince, Yunanca, İngilizce ve Fransızca dillerini de öğrenmiştir (Jia, 1997, s.78). Fransa'daki eğitimi sırasında birçok Avrupa ülkesini gezme fırsatı bulmuş ve gittiği yerlerde gözlem yapıp her alanda Çin'in eksiklerinin giderilmesi konusunda araştırma yapmıştır. Ma, eski Çin klasik eserlerine ilgi duymasının yanı sıra batı araştırmaları alanında da kendini geliştirmiştir. 1880 yılında mezun olup ülkesine döndüğünde kendisini destekleyen Li 李 ile çalışmaya devam etmiş ve ölümüne kadar birçok önemli görev üstlenmiştir. Diplomatik işleri yürütmek için Hindistan ve Kuzey Kore'ye gitmiştir (Zhao & Wang, 2008)

Ma, 1898 yılında Wentong'u yayınlamıştır. Bu eser, bir Çinli tarafından yazılmış ilk kapsamlı ve sistematik Çince dilbilgisi çalışmasıdır (Shao, 2008, s.279). Bu eserde Çin klasik metinlerinin dil yapısı Latin dilbilgisi kullanılarak incelenmiştir. Kitap, Batı dillerinin dilbilgisine dayanarak klasik eserlerden seçilmiş örnek cümleleri karşılaştırmış ve klasik Çincenin dilbilgisi kurallarını inceleyerek bir dizi Çince dilbilgisi sistemi oluşturmuştur. Çince dilbilgisinin temellerini oluşturan başyapıt bir eserdir. 1900 yılında 55 yaşında vefat eden Ma, Wentong'u yazarak Çince dilbilgisinin temellerini atmıştır (Li, 2019, s.2).

İçerik İncelemesi

Ma yurtdışında eğitim görerek birçok yabancı dil öğrenmiştir. Çin'e döndükten sonra dış ilişkilerde çalışmış ve 1893 yılında resmi görevinden ayrılarak alanında önemli bir eser olan Wentong'u yazmaya başlamıştır. Günümüzden 125 yıl önce yayınlanan eser için Ma uzun yıllar harcamıştır.

Ma'nın bu eseri yazmasındaki temel amaçlar arasında öncelikle "Halkı refahı olduğunda ülke güçlü olur"⁸ düşüncesi gelmektedir (Tan, 2015, s.103). O zamanlar kullanılan Çince'de belirli bir kuralın olmayışı okulda öğrenim gören çocuklar için büyük problem yaratıyordu. Çocuklar eserleri anlayamıyor, öğrenmek için çok fazla zaman ve enerji harcıyorlardı. Ma bu durumun farkına varmıştı. Ona göre Çince çok zor veya Batı dilleri çok kolay diye bir düşünce söz konusu değildi. Sadece Batı dillerinde bulunan belirli kuralları Çince'de görmek mümkün değildi, Çince'de çoğunlukla sözcükte gizli biçimde yer alıyordu. (Shao, 2008). Ma, eğer Çince'deki o gizli kuralları gün yüzüne çıkarıp netleştirirse okullardaki çocuklara büyük kolaylık sağlayacağını ve başarı hızının da Batılılardan az olmayacağını düşünmüştür (Lü, 2005).

Eserin önsöz, son söz ve açıklama kısımları incelendiğinde bir diğer amacın öğretime hizmet etmek olduğu görülmektedir. Bunun için Çin geleneksel eğitim öğretim yöntemlerinin değiştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Başka bir deyişle yeni öğretim kaynaklarıyla ve yeni öğretim yöntemleriyle eğitim verilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Yazar, eserin öğretim amacını göz önünde bulundurarak ders kitabı niteliğini taşıması amacıyla kitapta çok sayıda açıklamaya da yer vermiştir. Her konunun altında daha anlaşılır olmasını sağlayan örnekler bulunmaktadır. Zhang'ın (1984) istatistiklerine göre, kitapta çeşitli klasik metinlerden 7326'dan fazla örnek yer almaktadır. Şu ana kadar hiçbir Çince eser bu sayıyı geçememiştir.

Eser içerik açısından oldukça zengindir. İki cilt ve toplam 10 bölümden oluşur. İlk cilt 6

⁸ 民富国强 Çince'de "Halkın refahı ülkenin gücü" anlamında bir deyimdir.

bölüm ikinci cilt ise 4 bölümden oluşur. Birinci bölümde kitap ismi ve kitapta geçen ana terimler tanıtılmıştır. İkiden dokuza kadar olan bölümler sırasıyla çeşitli içerik sözcüklerini ve işlevsel sözcükleri tartışmaktadır. 10. Bölüm sözdiziminin özeti şeklindedir ve cümle okumayı tartışmaktadır. Kitapta Çince sözcük türleri dokuz kategoriye ayrılır. Bunlar: İsimler, zamirler, fiiller, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar, yardımcı fiil ve ünlem belirten sözcüklerdir. Ayrıca özne, yüklem, nesne, belirteç, geçişli fiil ve lakap (epitet) olmak üzere yedi tür cümle bileşenini de tanımlar. Wentong detaylı bir şekilde incelendiğinde yazarın araştırma çalışmalarının üç noktada yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlar içerik sözcükleri, işlevsel sözcükler ve cümle okumadır. İçerik, Qing Hanedanının son zamanlarından 1980'lerin sonlarına kadar Çin anakarası, Hong Kong, Makao, Tayvan bölgeleri ve yurtdışındaki Çinli akademisyenlerin orijinal akademik başarıları (yabancı dildeki çalışmalar dâhil) ile birlikte, insan ve toplum bilimleri başta olmak üzere edebiyat, tarih, felsefe, siyaset, ekonomi, hukuk ve sosyoloji gibi birçok disiplini de ele almaktadır.

Aşağıda birkaç dilbilgisi kitabının sözcük türü açısından karşılaştırılması yer almaktadır. Tablo incelendiğinde aralarında çok fazla benzerlik olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Ma Shi Wentong'dan sonra yazılan 12 Dilbilgisi kitabının sözcük çeşitleri (Han, 1999, s.5)

Yazar	Kitap Adı	Yayın Yılı	Sözcük Türleri											
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
马建忠	马氏文通	1898	名字	代字	动字	静字	状字	介字	连字	助字	叹字			
章士钊	中等国文典	1907	名词	代名词	动词	形容词	副词	介词	接续词	助词	感叹词			
陈承泽	国文法草创	1922	名字	代名字	动字	象字	副字	介字	连字	助字	感字			
黎锦熙	国语法	1924	名词	代名词	动词	形容词	副词	介词	连词	助词	叹词			
杨树达	高等国文法	1930	名词	代名词	动词	形容词	副词	介词	连词	助词	叹词			
王力	中国现代语法	1943	名词	代词	动词	单位名词	副词	助动词	联词	系词	语气词	数词		
张志公	汉语语法常识	1956	名词	指代词	动词	形容词	副词	介词	连词	助词	叹词	数量词	系词	副词
丁声树	现代汉语语法讲话	1961.12	名词	代词	动词	形容词	副词	指示词	连词	语助词	象声词	数词	量词	
张志公	语法学习讲话	1980.10	名词	代词	动词	形容词	副词	介词	连词	助词	叹词	数量词		
张世禄	古代汉语	1978.12	名词	代词	动词	形容词	副词	数词	关系词	语气词				
吕叔湘	语法修辞讲话	1952	名词	代词	动词	形容词	副词	连接词	语气词	象声词	副名词	副动词	数词	
张志公等	中学课本《汉语》	1955.5	名词	代词	动词	形容词	副词	介词	连词	助词	叹词	数词	量词	

Tablonun Türkçe tercümesi aşağıdaki gibidir:

Yazar Adı	Kitap Adı	Kelimelerin Türü	Kelimelerin Sayısı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Ma Jianzhong	Mashi Wentong			İsim	Zamir	Fil	İsim kökenli sözcük	Sıfat	Elat	Bağlaç	Yardımcı sözcük	Ünlem			
Zhang Shizhao	Çin Kısaklıkları		1907	İsim	Kişi Zamiri	Fil	Sıfat	Zarf	Elat	Devam sözcükleri	Yardımcı sözcük	Ünlem			
Chen Chengze	Çince Dilbilgisinin Başlangıcı		1922	İsim	Kişi Zamiri	Fil	Sıfat	Zarf	Elat	Bağlaç	Yardımcı sözcük	Ünlem			
Li Jinxi	Çince Dilbilgisi		1924	İsim	Kişi Zamiri	Fil	Sıfat	Zarf	Elat	Bağlaç	Yardımcı sözcük	Ünlem			
Yang Shunda	Yükseköğretim Çince Dilbilgisi		1930	İsim	Kişi Zamiri	Fil	Sıfat	Zarf	Elat	Bağlaç	Yardımcı sözcük	Ünlem			
Wang Li	Çince Modern Dilbilgisi		1943	İsim	Zamir	Fil	Rütbe sözcükleri	Zarf	Yardımcı fiil	Bağlaç	Yardımcı fiil	İşlevsel sözcükler	Sayı		
Zhang Zhigong	Çince Dilbilgisi Hakkında Genel Bilgi		1956	İsim	İşaret Zamiri	Fil	Sıfat	Zarf	Elat	Bağlaç	Yardımcı sözcük	Ünlem	Sayı	Yardımcı fiil	Yardımcı fiil
Ding Shengshu	Modern Çince Dilbilgisi Konuşmaları		12.1961	İsim	Zamir	Fil	Sıfat	Zarf	İşaret sözcükleri	Bağlaç	Yardımcı sözcükler	Yansma sözcükleri	Sayı	Sayı	
Zhang Zhigong	Dilbilgisi Öğretim Konuşmaları		10.1980	İsim	Zamir	Fil	Sıfat	Zarf	Elat	Bağlaç	Yardımcı sözcük	Ünlem	Sayı		
Zhang Shihu	Klasik Çince		12.1978	İsim	Zamir	Fil	Sıfat	Zarf	Sayı sözcükleri	İşlevsel sözcükler	İşlevsel sözcükler				
Li Shimayang	Dilbilgisinde Retorik Konuşma		1952	İsim	Zamir	Fil	Sıfat	Zarf	Bağlaç	İşlevsel sözcükler	Yansma sözcükleri	Sayı	Zarf	Sayı	
Zhang Zhigong ve diğerleri	Ortaçine Dilbilgisi Ders Kitabı		5.1955	İsim	Zamir	Fil	Sıfat	Zarf	Elat	Bağlaç	Yardımcı sözcük	Ünlem	Sayı	Sayı	

Wentong'da sözcükler dokuz bölüme ayrılmıştır. Klasik Çincenin o zamanki kullanım durumunu yansıtmaktadır. Wentong'dan sonra yayınlanan her kitap az ya da çok bu eserden etkilenmiştir.

Eserin içeriğini sayfa sayısına göre ayırdığımızda karşımıza şu sayılar çıkmaktadır:

1. Fiiller (107 sayfa)
2. Yardımcı kelimeler (78 sayfa)
3. Zamirler (70 sayfa)
4. Cümle okuma (69 sayfa)
5. Bağlaçlar (58 sayfa)
6. Edatlar (41 sayfa)

7. Rütbe, konum kelimeleri (34 sayfa)
8. Sıfatlar ve isim düzeltme (23 sayfa)
9. Ad kökenli sözcükler (19 sayfa)
10. Karşılaştırma (12 sayfa)
11. İsimler (11 sayfa)
12. Niteleme sözcükleri (10 sayfa).

Sıralamadan da anlaşılacağı üzere Ma, eserinde fiillere ayrı bir önem ve yer vermiştir. Fiilleri geçişli fiiller, geçişsiz fiiller, edilgen fiiller, ettirgen fiiller gibi birkaç türe ayırmıştır.

Eser içerik olarak incelendiğinde dört temel özellik dikkat çeker:

1- Dil yapısını incelemede kolaylık sağlayan "karakter/im (字)" (sözcük, isim gibi) ve "sözcük (词)" gibi dilbilgisel çözümlene birimleri oluşturmuştur.

2- Dilbilgisi çerçevesi oluştururken, Çincenin dil özelliklerini dikkate alarak uyarlama yapmıştır. Örneğin zhuzi (助字) yardımcı sözcükleri aynı bir sözcük türü (字类) olarak sınıflandırmıştır. Çince edat (介字) ve batı dillerindeki edat (介词) yapılarının ayırımı fark etmiştir.

3- Bilimsel araştırma yöntemi olarak karşılaştırmalı yöntem kullanmıştır. Eşzamanlı karşılaştırma, artzamanlı karşılaştırma ile Çince ve yabancı dil karşılaştırması yapılmıştır.

4- Ma "sözcük belirsizdir词无定类" tezini öne sürmüştür. Ma'nın asıl amacı, dilbilgisi ve retorik birleşimine önem vermektir. Anlam bakımından ağır sözcüklerin işlevsel anlamı, sözlük anlamından daha fazladır ve bu nedenle "词类的假借" teorisi ortaya atılmıştır. Kullanıldığı duruma göre anlam kayması veya anlam ödünç alma olarak da açıklanabilen bu teori, imlerin asıl anlamının dışında bir anlamda kullanılmasını açıklar (Zhu, 2018). Klasik Çince metinlerde ses ve anlam ödünç alma, imlerin ve sözcüklerin zamanla nasıl değiştiğini anlamada önemli bir göstergedir.

Wentong'daki birçok dilbilgisi teorisi Ma tarafından geliştirilmiştir. Çince ve Batı dilbilgisinin ortak ve kendine has özelliklerini incelemiştir. Bunu yaparken de karşılaştırma yöntemi, analitik hiyerarşi yöntemi, özel örnek gösterme, cümle içerisindeki öğelerin yerlerini değiştirme gibi yöntemler kullanarak sistematik bir Çince dilbilgisi sistemi ortaya çıkarmaya çalışmıştır.

Eser Hakkında Eleştiriler

Wentong basıldıktan sonra kitap hakkındaki ilk değerlendirmeler de yapılmaya başlanmıştır. 1920'lerde Batının dilbilgisini taklit ettiği gerekçesiyle çokça eleştiri almıştır. 1920 yılında Liu Bannong (刘半农)⁹ tarafından yazılan 《中国语法通论》 adlı eser buna örnek olarak gösterilebilir. Ardından 1930'lu yıllardaki dilbilgisi yenilikleri sırasında ise eleştiriler artık had safhalara ulaşmış ve eserin direkt tercüme olduğunu savunup suçlayanlar olmuştur. Bu tartışma 1943 yılında 《中国语法革新论丛》 (Çince Dilbilgisi Yenilik Serisi) adlı eserin yayınlanmasına

⁹ Liu Biannong 1891-1934 yılları arasında yaşamış, Çin'in Yeni Kültür Hareketi'nin öncüsü, yazar, dilbilimci ve eğitimcidir.

kadar devam etmiştir. Genç bir araştırmacı olan Liao Shuqian (廖庶谦) tartışmaların sonucunda henüz eski dilbilgisi sisteminin zenginliğine ulaşamadığını söylemesi Ma'nın oluşturduğu dilbilgisi sisteminin ne kadar istikrarlı olduğunu destekler niteliktedir (Han, 1999).

Wang Li (1900-1986) 王力 Zhongguo yuyan xueshi (中国语语言学史) isimli kitabında (2006) Wentong'un direkt tercüme veya taklit olmadığını, sadece batının dilbilgisini model alarak Çince dilbilgisini araştıran zengin ve yenilikçi bir eser olduğunu, bu eseri eleştirenlerin detaylı ve dikkatli okumadıklarını savunur. Nitekim Ma, kitabın son söz kısmında, Ma shi Wentong'un Çincenin batı dilleri ile olan benzerlik ve farkı dikkate alınarak kaleme alındığını belirtmiştir.

Kitabın önsöz kısmında “是书本旨，专论句读” ifadesi yer almaktadır (Ma, 1983, s.7); bu, kitabın doğrudan cümlelere odaklandığı anlamına gelmektedir. Yazar cümle incelemelerinde sözcüklerin sözdizimsel işlevini de incelemiştir. Kitapta ele alınan dilbilgisi günümüz Modern Çincesinin değil klasik Çincenin dilbilgisidir.

Wentong model olarak Hint-Avrupa dilleri üzerine eşdeğer eserler kullanılarak yazılmıştır. Batı dilbilgisi çalışmalarından esinlenmesi ve benzerlikler tartışma konusu olmaya devam etmiş ve çeşitli karşılaştırmalar yapılmıştır. Bunlardan en bilineni 1660 tarihli Grammaire Generale et Raisonnee'den (daha çok Grammaire de Port-Royal adıyla bilinir)¹⁰ ilham aldığı iddia edilmiştir. Aslında, 1898'den önce Çincenin dilbilgisini yazan bir Çinli bilgin olmamasına rağmen, erken Batılı misyonerler veya Sinologlar on altıncı yüzyıldan itibaren birkaç kitap derlemişlerdir. Bunlardan bazıları Melchior de Mançano'nun 1620'de kaleme aldığı Arte de la lengua Chiö Chiu, Francisco Varo'nun 1703'te yayınlanan Arte de la lengua mandarina, Robert Morrison'un 1815'de yazdığı A grammar of the Chinese language ve 1831'de yayınlanan Joseph Prémare'ye ait Notitiae Linguae Sinicae'dir (Chappell & Peyraube, 2023, s.6). Henüz kapsamlı bir listesi bulunmayan bu eserler, son yüzyılların Çin dilleri (Mandarin ve lehçeler) hakkında her türlü değerli bilginin gerçek kaynaklarıdır. Aslında bahsi geçen eserlerin bazıları yaygın olmamaları nedeniyle Ma için ulaşılabilir değildir.

Tartışmaya konu olan diğer eser ise Premare'dir. Pervelli (2015), The Notitia Linguae Sinicae Premare adlı eserin Wentong'u etkilediğini eserin düzenlenişinin aynı olduğunu ifade eder. Çünkü, Premare isimli eser, Ma Shanghai'da Saint Ignace kolejinde öğrenci iken okutulmuştur.

Wentong'un Çince dilbilgisine büyük katkı yaptığına şüphe yoktur. Ama aynı zamanda Çince dilbilgisi araştırmalarının doğal gelişim sürecini de kesintiye uğratıp değişime neden olmuştur. Wentong, Çince dilbilgisi sistemi kurmak için Batı dilinin kurallarını karşılaştırmış, taklit eğilimine yol açan Çincenin özelliklerini göz ardı ettiği durumlar ortaya çıkmıştır. O dönemdeki taklit eğilimi, esas olarak, yüklem olarak sadece fiillerin kullanılabilceği inancında kendini göstermiştir. Klasik Çincede özne yüklem belirsizliği nedeniyle özne yok ise okurun uydurma veya metne göre çıkarım yapması gerekmektedir. Klasik Çincenin özne yüklem belirsizliğine çözüm olabilecek sistem oluşturmadığı tartışılmış ve birçok yönden eksik bulunmuştur. Eksikliklerden en belirgin olanları aşağıda verilmiştir:

¹⁰ Port-Royal Grammar, dilin analizi ve felsefesinde kült eserdir. 1660 yılında Antoine Arnauld ve Claude Lancelot tarafından yayınlanan bu kitap, her ikisi de yazarlarının çalıştığı Port-Royal-des-Champs'teki Jansenist manastırından adını alan Port-Royal Logic'in dilsel karşılığıdır.

1. Kavram karışıklığı. Bir yandan eski isim kullanılır, diğer yandan yeni bir anlam verilir, ancak kesin olarak tanımlanmaz, yeni ve eski kavramların karıştırılmasına neden olur ve okuyucular eski ve yeni arasında kalır.

2. Ma, Çince dilbilgisini tanımlamak için Latince dilbilgisi kullandığını ifade etmiştir, bu nedenle sık sık Çince ile Latinceyi karşılaştırmıştır. Bu dönem Ma'nın eseri yayınlamasından 1890-1978 Li Jinxi (黎锦熙/1890-1978) Ulusal Dil Yeni Dilbilgisi (Xinzhu Guoyu Wenfa New Grammar of the National Language) yazılana kadar taklit dönemi olarak kabul edilir. Bu dönemde aksini iddia eden görüşler olsa da hem yeni yazarlar Ma'dan etkilenmiş hem de Batı ve Japonca ile dilbilgisi etkileşimi olmuştur (Kaske, 2008, s. 340).

3. Cümle yapısının anlaşılması. Wentong, Çincedeki ifadelerin önemini anlamada yeterli değildir. "Okuma" kapsamını uygunsuz bir şekilde genişletir ve analiz için "okuma" ve "cümleleri" aynı düzleme koyar, bu da cümleleri anlamayı imkânsız hale getirir. Pek çok karmaşık cümle gibi içsel yapısal hiyerarşik ilişkiler de "cümle okuma" yapısının içine doldurulmuştur (Wang & Chun, 1992, s. 54-55).

Sonuç

Wentong, Çince dilbilgisel yapıları açıklamak ve sistematik olarak sınıflandırmak amacıyla Batı dilbilimi yöntemlerinden etkilenecek yazılmıştır. Batı dillerindeki dilbilgisel terimler kullanılmış ve Çince ile batı dilbilimi arasında bir bağlantı kurulmuştur. Böylelikle modern dilbilimin temelleri atılmıştır. Yeni yöntem ve yaklaşımların gelişmesine ve dilin modernleşme katkı sağlamıştır.

Wentong Çince dilbilgisinin daha anlaşılır olması ve sistematikleştirilmesini sağlamıştır. Daha önceki dil çalışmaları klasik metinlerin yorumu ve incelenmesi ile sınırlı kalırken Wentong dilin yapısını ve kurallarını modern dilbilim bakış açısına taşımıştır. Hem klasik hem modern dilbilim yaklaşımları birleştirilerek Çince dilbilgisinin bilimsel olarak incelenmesine olanak tanımıştır.

Eserin yayınlanmasından sonraki yıllarda, Batı dilbilgisini taklit eden bir dizi dilbilgisi kitabı yayınlanmıştır; bunlardan bazıları Ma örneğini takip etmiş, bazıları İngilizce okul dilbilgisinden yola çıkarak yazılmıştır. Bu durum, Batı'nın etkisinin arttığını açıkça göstermiştir. Bu çalışmalardan birkaçı Mandarin örneklerini kullanmıştır. Son hanedanının yıkılışından sonra, ulusal dil (国语) olarak anılan Mandarin, yavaş yavaş ulusal standart olarak tanıtılmıştır. Bu da o dili anlatan dilbilgisi kitaplarına ihtiyaç yaratmıştır.

Ma, eseri daha önce tam bir dilbilgisi çalışması olmadığı için Batı'yı taklit etmesi nedeniyle eleştirilmiş olsa da bugün konuşulan Çincenin dilbilgisi terimleri Ma sayesinde oluşturulmuş ve tanımlanmıştır. Üstelik Çinli ve yabancı öğrencilerin öğrenmesini de kolaylaştırmıştır.

Extended Abstract

Language research has been done in many societies throughout history. Language structure, rules, and principles gained interest in the 20th century; language change garnered attention in the 19th. The focus and direction of studies of global languages have been altered by Western linguistics. There was a great deal of research done, and linguistics was split up into numerous subfields. While language studies were rapidly growing in the West, they continued to be conducted in China according to traditional practices. Chinese linguistics had to change at the

beginning of the 19th century due to Western influence. The West had a significant impact on the definition and shaping of studies. Wentong, which is regarded as the earliest modern Chinese grammar book, was written at this time.

This study briefly examines the significance of the work Wentong, its content, its interactions with earlier and later linguistic sources, and the complaints leveled against it.

In this study, Wentong was examined in a multifaceted way by scanning many sources written in different languages. Wentong, being the first and systematic grammar source of China written by a Chinese, has had a great impact both in China and in the West. Wentong has made a significant contribution to the field of linguistics, despite early criticisms to the contrary. There are no further studies on Ma Shi Wentong available in Turkey in this discipline. It is certain that it will contribute to future research with this feature.

This study looked at how the work, which is regarded as the forerunner of contemporary Chinese grammar studies, interacted with Western languages. In the study, descriptive research methodologies were used to analyze the work.

Wentong was written with the influence of Western linguistic methods in order to explain and systematically classify Chinese grammatical structures. Grammatical terms from Western languages were used and a connection was established between Chinese and Western linguistics. Thus, the foundations of modern linguistics were laid. It contributed to the development of new methods and approaches and the modernization of the language.

Wentong made Chinese grammar more understandable and systematized. While previous language studies were limited to the interpretation and examination of classical texts, Wentong brought the structure and rules of the language to the perspective of modern linguistics. It enabled the scientific study of Chinese grammar by combining both classical and modern linguistic approaches.

Although Ma's work was previously criticized for imitating the West because it was not a complete grammar study, the grammatical terms of today's spoken Chinese were created and defined thanks to Ma. Moreover, he made it easier for Chinese and foreign students to learn. Many grammar theories in Wentong were developed by Ma. He examined the common and unique features of Chinese and Western grammar. While doing this, he tried to create a systematic Chinese grammar system by using methods such as the comparison method, the analytical hierarchy method, the special example showing, and the changing of the places of the elements in the sentence.

Kaynakça

- Chappell, H., & Peyraube, A. (2014). The History of Chinese Grammars in Chinese and Western Scholarly Traditions. *Language and History*, 57 (2), 113-42.
- Chen, S. (1971). Lüelun Ma Jianzhong de Xueshu Sixiang. *Zhongyang Yanjiuyuan Jindaishi Yanjisuo Jikan*. (2) 3, 543-555.
- Feng, S. (2018). *Prosodic Morphology in Mandarin Chinese*. Routledge.

- Han, C. (1999). Ma Shi Wentong yu Zhongguo Yuyan Xue Yi Chu, *Gaoxiao Jiaoyu Guanli*, (1), 33-47.
- Jin, S. (1997). *Liu Hongzhang yu Ma Jianzhong Xiongdı*. Qingshi Yanjiu. 3, 77-84.
- Kaske, E. (2008). *The Politics of Language in Chinese Education*. Brill.
- Lackner, M., Amelung, I. & Kurtz, J. (2001). *New Terms for New Ideas: Western Knowledge and Lexical Change in Late Imperial. Some Reflection on the Sources of the Mashı Wentong*, Brill.
- Li, Y. (1993). Ma Shi Wentong Xin Ping. Gu Hanyu Yanjiu. (4) 33.
- Lü, S. & Wang, H. (2005). *Ma Shi Wentong Du Ben*. Shanghai Jiaoyu Chubanshe.
- Ma, J. (1983). Ma Shi Wentong. Shangwu Yinshuguan.
- Norman, J. (1988). *Chinese*. Cambridge University Press.
- Pan, W. (2000). Hanyu Yanjiu: Shiji Zhijiao de Sikao. *Yuyan Yanjiu*. (1) 38, 1-27.
- Peverelli, P. (2015). *The history of modern chinese grammer studies*. Springer.
- Qin, X. (2005). 1998-2003 nian 《Ma Shi Wentong》 Yanjiu Zongshu. Hebei Keji Shifan Xueyuan Xuebao (Shehui Kexueban). (2) 4, 84-87.
- Shao, A. (2008). *Hanyu Jiaoxue Yuwen Tansuo*. Zhongguo Shuji Chubanshe.
- Tan, J. (2015). Chonggu 《Ma Shi Wentong》 dui Yufa Jiaoxue de Jiazhi. San Xia Luntan. (6) 292, 103-106.
- Victor, H. M. (1997). Ma Jianzhong and The Invention of Chinese Grammar. *Journal of Chinese Linguistics Monograph Series*, 10: 5-26.
- Wang, L. (2006). Zhongguo Yuyan Xueshi. Fudan Daxue Chubanshe.
- Wang, F. & Chun, Y. (1992). Ma Shi Wentong Jufaguan. *Shaoxing Shizhuan Xuebao*. (4), 53-55.
- Yan, S. (2012). Ma Shi Wentong Qianlun. *Beifang Wenxue*. (5) 29, 117-118.
- Yang, J. (2019). Ma Shi Wentong de Neirong jiqi Zhongyao Gongxian. *Beifang Wenxue*. <http://www.qikan.com.cn> Eriřim tarihi: 20.01.2014
- Zhang, W. (1984). Ma Shi Wentong Yong Li Xiaoji. *Yuwen Yanjiu*. 2 (11), 57-63.
- Zhao, Z. & Wang, D. (2008). Hanyu Yufa Dianjiren - Ma Jianzhong. Hebei Keji Shifan Xueyuan Xuebao. (262) 456, 63-64.
- Zhu, Yinggui (2018). Yuyan de Aomi (10): Hanyu Yufa de Dansheng yu Chengzheng (zhong). https://wenku.baidu.com/view/3078f00daaea998fcc220ed6.html?_wks_=1724526899268&bdQuery=%E9%A9%AC%E6%B0%8F%E6%96%87%E9%80%9A%E4%B8%8E%E6%B1%89%E8%AF%AD%E8%AF%AD%E6%B3%95&needWelcomeRecommand=1 Eriřim tarihi: 18.05.2023

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı / Contribution Rate Declaration of Researchers: Bu araştırmada 1. yazar katkısı %50, 2. yazar katkısı %50'dir. / In this research, the first author's contribution is 50% and the second author's contribution is 50%.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0